

Izmaiņas 13. Saeimas vēlēšanu procesā

Arnis Cimdars. Foto: Dāvis Ūlands, F64 Photo Agency.

Kas jauns sagaida vēlētājus un Saeimas deputātu kandidātus vēlēšanās oktobrī, kādas neērtības nav novērstas un cik būtiski vēlēšanu kārtība un sistēma var ietekmēt aktivitāti un attieksmi pret varu? Intervija ar Centrālās vēlēšanu komisijas (CVK) vadītāju Arni Cimdaru, kurš vēlēšanu procesu vada jau 21 gadu.

NRA: - Kas būtisks ir mainījies uz šīm vēlēšanām, salīdzinot ar iepriekšējām?

Arnis Cimdars: - Tāpat kā līdz šim, vēlētāji var doties uz jebkuru iecirkni, līdz ņemot pasi. Kuram pases nav, tiks izgatavotas vēlētāju apliecības, kas iepriekš būs jāizņem. Nedaudz ir mainījies mandātu skaits pa apgabaliem - Rīgā tas ir pieaudzis, Zemgales apgabalā palicis nemainīgs, pārējie trīs apgabali zaudējuši pa vienam mandātam līdz ar iedzīvotāju skaita sarukumu.

Ir jaunumi kandidātu sarakstu iesniegšanas kārtībā. Sarakstus var iesniegt tikai partijai, kuras reģistrētas ne vēlāk kā gadu pirms vēlēšanām, un partijas vai partiju apvienības, kurās ir vismaz 500 reģistrētu biedru.

- Vai tiek arī pārbaudīts, vai šie 500 biedri ir reāli, vai nav kādi pierakstīti, izstājušies?

- Datu atbilstība ir partiju atbildība un Uzņēmumu reģistra (UR) uzdevums šo skaitli fiksēt. Kad grozījā šo normu, CVK panāca vien to, ka skaits attiecas uz pēdējo gadu. Mēs informāciju ņemam no UR, bet UR, cik saprotu, nav pienākums pārbaudīt uzrādīto biedru skaita patiesumu.

- Tad šo datu atbilstību realitātei neviens nepārbauda?

- Nevaru pateikt, jo tas nav CVK kompetencē. Iespējams, UR visus vai izlases veidā kaut kā pārbauda, nezinu.

Šogad vainagojās ar rezultātu ideja, ko CVK virzīja pirms gadiem sešiem: izmantot to deputātu kandidātu datus, kuri jau kā valsts amatpersonas Valsts ieņēmumu dienestā iesnieguši deklarācijas. Izmantojam jau esošos datus, tos nedublējot un aiztaupot kandidātiem pūles, piemēram, atcerēties savu mantisko stāvokli, kāds bija gadījumā. Dati arī tiek salīdzināti ar Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes (PMLP) datiem, novēršot kādas neprecizitātes, kuru dēļ dažkārt nācies atlikt biļetenu drukāšanu. It kā sīkums, bet šīs lietas sakārtošana mums prasīja sešus gadus.

- Kas vainīgs pie tā, ka, pretēji solītajam, ar ID kartēm vēlēšanās tomēr nevarēs nobalsot un vēlētāji būs spiesti ķēpāties ar vēlētāju apliecības izņemšanu?

- Jau sākotnēji, domājot par ID kartēm, atgādinājām, ka tajās nevar iespiest spiedogu par piedalīšanos vēlēšanās, ja ID kartes taista ar nemaināmu informāciju čipā. Pašvaldību un Eiroparlamenta (EP) vēlēšanās nav problēmas, jo tajās ir iepriekš sagatavoti saraksti pa iecirkņiem. Problēma saglabājas uz Saeimas vēlēšanām un referendumos. Sevišķi šī problēma aktualizējās 2014. gadā, kad varēja izvēlēties ID karti vai pasi. Un taisnība tiem vēlētājiem, kuri ir neapmierināti ar ierobežojumu balsot ar ID kar-

ti, jo tika solīts, ka tas būs pilnvērtīgs dokuments. Diemžēl koncepts netika realizēts līdz galam, likumdošana atpalika un netika mainīta visos aspektos. Kad 2014. gadā noskaidroju, ka jau ir pāri par 20 000 cilvēku bez pases, kuri lielākoties pasi nav ņēmuši ekonomisku apsvērumu dēļ, secinājām, ka nebūtu pamatoti piespiesti viņus izņemt pasi, lai to izmantotu tikai vēlēšanās. Uzrunāju premjeri Laimdotu Straujumu, kura izprata problēmu. Līdz tam mani nesadzirdēja. Tad vasaras laikā tika rasts vienreizējs risinājums, lai tie 27 520 cilvēki, kuriem uz vēlēšanu dienu nebija pases, varētu tajās piedalīties. Vēlētāju apliecības izņēma 5365 cilvēki, apmēram 20%, no tiem vēlēšanās piedalījās 4871. Uz to brīdi labāka risinājuma nebija. Izsniegt pases šiem cilvēkiem bez maksas būtu ļoti dārgi, kamēr vienas vēlēšanu apliecības izgatavošana izmaksāja 18 centu.

Bet toreiz tika spriests, ka šis būs vienreizējs risinājums. Pusgadu pēc Saeimas vēlēšanām visām frakcijām atgādinājām par šo problēmu un piedāvājām risinājumus. Frakcijas noklausījās, bet neviena neko tālāk nevirzīja, un jautājums pakārās gaisā. Cilvēku bez pasēm skaits turpināja pieaugt. Kad pagājušā gada sākumā atgriezās pie šā jautājuma Valsts pārvaldes pašvaldību lietu komisija, deputāti nosprieda, ka jāsauglabā šis pagaidu risinājums, un ar likuma grozījumiem noteica, ka arī šajās vēlēšanās būs vēlētāja apliecības. Šobrīd tās varētu būt nepieciešamas jau ap 60 000. Cik no viņiem pēdējās divās nedēļās pirms vēlēšanām aizies pakal šīm bezmaksas apliecībām, kuras tiks izgatavotas visiem, kam nav pase, ir aktuāli. Tā jāņem PLMP nodaļā, kurā ir izsniegta ID karte, bet vēlētājs var lūgt to izsniegt arī citā nodaļā. Vienlaikus tika pieņemts arī lēmums rast risinājumu, lai 2022. gadā būtu iespējams nobalsot gan ar ID karti, gan pasi.

- Kā tas būtu iespējams?

- Ir dažādi risinājumi. Sākšu ar, manā skatījumā, nenopietnāko, bet lētāko - nagu krāsošanu ar speciālu tinti. Bet - ko darīt cilvēkiem, kuriem ir dekoratīvie nagi, kuri atnākuši uz iecirkni ar nosaitētu vai iegipsētu plaukstu? Nedaudz dārgāks risinājums ir ar neredzamo krāsu, bet tad vajadzīgas ultravioletās lampas. Šāda tehnolo-

APSVEICAM!

Dr Valdis Tomanis. Foto: www.multicultural.sa.gov.au

Dienvidaustrālijas valdība ir paziņojusi jaunās Dienvidaustrālijas Daudzkultūru un Etnisko Lietu Komisijas (South Australian Multicultural and Ethnic Affairs Commission (SAMEAC)) valdes sastāvu, kura darbosies no 2018. gada 1. jūlija līdz 2020. gada 30. jūnijam. Apsveicam jauno valdes locekli Dr. Valdi Tomani. Par Valdi Tomani Daudzkultūru lietu mājas lapā var lasīt šādi: "Dr Tomanis was born in a refugee camp in Regensburg, Germany, in 1947 and arrived in Adelaide at the age of 18 months. He was in private practice as a dental surgeon for almost 47 years before retiring in August

2016. Dr Tomanis has spent a large part of his life within the Latvian community - Latvian school, scouts, basketball, folk dancing, performing in the Latvian theatre as well as a committee member of the Adelaide Latvian Students Society. He is a life member of the Latvian Association of Adelaide (including 10 years as vice-president to Bruno Kruminis OAM). In 1994, Dr Tomanis was one of the foundation members of the Latvian Chamber of Commerce and Industry of Australia and has been their president for the last nine years."

Red.

ģija parasti tiek lietota valstīs, kurās ir problēmas ar vēlētāju sarakstu sagatavošanu - ļoti lielās valstīs, kur nav centralizētas elektroniskas datubāzes, piemēram, Indijā, kā arī valstīs, kurās ir problēmas ar vēlētāju sarakstiem, jo notiek karadarbība, ir bēgļi. Bet arī tas ir palīgpasākums pie sarakstiem, nevis kontroles pamatveids.

Otra galējība būtu tikai online reģistrēšana bez iepriekš sagatavotiem sarakstiem. Iecirknī tiktu pārbaudīta informācija par vēlētāju reģistra centrālajā datubāzē, vai vēlētājs jau nav nobalsojis. Šis ir visdārgākais veids un, manuprāt, arī bīstams.

- Kibernedrošs?

- Kibernedrošs un nedrošs arī gadījumā, ja kādā brīdī pārtrūkst sakari. Manuprāt, par to

nebūtu prātīgi runāt, kaut gan zinu, ka tieši šāds projekts tiek gatavots Vides un reģionālās attīstības ministrijā, kura vēta, kā izpildīt nosacījumu, ka ID kartes būs obligātais rīks. Arī vairāki autoritatīvi Eiropas eksperti atzīst, ka tas ir pārāk riskanti. Primārais jau nav ID kartes lietošana, bet leģitīma varas maiņa.

Ir vēl variants: saglabāt vēlētāju apliecības un ieviest visiem. Piemēram, Rumānijā ir ID kartes un ir vēlētāju apliecības. Bet jādoma risinājumi, ko darīt, ja vēlētājs pirms vēlēšanām ir pazaudējis šo dokumentu.

Manuprāt, pragmatiskāk būtu pakāpeniski pāriet uz elektronisku reģistrāciju. EP vēlēšanās nākamgad ir balsošana atbilstoši iepriekš sagatavotiem

(Turpinājums 6. lpp.)